

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 414. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608063763760/facsimile.pdf> (tilgået 04. december 2021)

Anvendt udgave: Jærnet

Ophavsret Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen.](#)

- ropa under ledelse af revolutionære som *Lamarine* (Frankrig), *Garibaldi* (Italien), *Kossuth* og *Csögey* (Ungarn). – *Søndels Bataljon*: de svenske frivillige, der kæmpede på dansk side i den første slesvigske krig. – *Fant*: landstryger, tater. – *Beppo Sommelius*: lyrikeren Gustaf Lorentz S., kaldet *Beppo* (1811-48). – »O heli dig ...»: indledningen til digtet *Rudolf von Wilhelm af Beppo*.
- 46 »*Labblic*: adhus, hvor arbejderne kan hvile sig i pauser under arbejdet. – *Angen*: stanken. – *Styær* og *Speie*: lille og stor montsorr. – *Fasting*: mærked i Kristnehamn ved fastelavn. – *Oxheigen*: oksemarked i Filupstad.
- 47 *stigar*: måleenhed for (træk)kul. – *Karnestok*: stok, hvorpå man holder regnskab ved at skære mærket. – *Brændevingjofru*: brændevidsdunk.
- 48 *Rønsejoke*: ubetydelig mønt (1/42 skilling). – *Djerdøden*: den pest, der o. 1350 næsten affolkede Värmland.
- 49 »*Jag får ej se ...*»: salme af F.M. Franzén (1772-1847). – *Lappen*: uren jernklamp. – *Diglen*: smelbedigelen.
- 50 *Fyrrekløse*: harpiksholdigt fyrretre, der udgravedes af torvejord og brugtes til belysning.
- 51 »*Magia divina*»: ikke identificeret. – *Millejöförm*: rullike.
- 52 »*Gud lade sit ansigt ...*»: den aronitiske velsignelse 4 Mos. 6,24-26. – *Kon Englen og vælede Stenen bort*: Matt. 28,2.
- 53 »*de Helliges*»: tilhængere af folkelig pietistisk vækkelse, fjendtlige mod statskirken. – »*Foran mauskostammer ...*»: tysk salme af J.A. Cramer (o. 1760), overs. af J.O. Wallin (1816). – »*sukendä Gude*»: se nt. s. 42. – *Konventionelplakaten af 1726*: forordning, der pålagde strenge straffe for konventioner, dvs. private gudstjenester.
- 54 *Bhude til at se*: Es. 35,1-5.
- 55 *Stabbestolen*: tung stol, dannet af udhugget træstamme.
- 56 *Hischjænger*: lang fangsikkniv. – *Kugleform*: støbeform til kugler. – *Slødebose*: gevær til jagt fra slæde. – *Mauzer*: kraftigt tysk gevær (der dog først blev taget i brug i 1870). – *Hattene*: den ene store politiske gruppe i Sverige i 1700-tallet (modt. »huernes»); merkantilistisk, franskvenlig og fjendtlig mod Rusland; dominerede svensk politik, men mistede magten i 1760'erne pga. ydre krige og indre uorden i pengevæsenet.
- 57 »*Värmlands Faders*»: Karl IX (1550-1611), der får sin tronbestigelse var hertug i Värmland, hvor han lod indvandrede finner arbejde i gruberne. – *Valloner*: i 1600-tallet: indvandrede ikke-katolske valloner, der var udsat for religiøs forfølgelse, til Sverige, hvor de reformerede jernindustri-er. – *Garper*: indvander, især om tyskere, egentlig et smædeudtryk. – *Osmunds- og Mullummesøerne*: udlige øvotyper. – *dronning Kristina* (1626-89), regerede selvstændigt 1644-54. – *Karl Gustaf*: Karl X Gustaf (1622-60), regerede 1654-60.
- 58 *Skovkarl*: person, der holder til, arbejder i skovene. – 1790: under krige- ne mod Rusland 1788-90. – *Trollhattekanalen i 1800*: dette år åbnedes kanalen, der forbinder Vänern med Kattegat.
- 59 *Landevrens Sygen*: om visse smitsomme sygdomme som f.eks. plettyfus,